

Símbols

Gerard Gil, 10 d'octubre de 2017.

Aquesta tarda, a les portes d'un Parc de la Ciutadella extraordinàriament blindat pels cossos de seguretat, les banderes onegen. Entretant, alguns centenars de metres al sud-oest del Parlament, a l'Umbracle, les plantes més exòtiques i tropicals del parc, les que moririen si estiguessin exposades directament al sol, segueixen la seva vida sense grans sobressalts, protegides sota la coberta de llistons de fusta.

1968. Joan Brossa compon el seu llibre "Fora de l'Umbracle", un llibre revolucionari estèticament i polític que es fa ressò de les revoltes d'aquell maig. Ja abans, el 63, Brossa havia introduït la seva personal poètica visual al llibre "El Saltamartí". En un dels poemes, dedicat a Lluís Solà, diu:

"Saltamartí

Ninot
que porta un
pes a la base i que,
desviat de la seva posició
vertical, es torna a posar
dret.

El poble."

Just al costat de l'Umbracle hi ha el Museu de Geologia, el primer de la ciutat; passat aquest, l'hivernacle i, després, el Castell dels Tres Dragons, l'imponent edifici del museu de Ciències Naturals ideat per Domènec i Montaner. Allà, un bon grapat de saltamartins d'una altra mena, concretament de l'ordre dels ortòpters, esperen ordenats i classificats en caixes la mirada d'algun entomòleg curiós.

1951. Juan-Eduardo Cirlot, a qui Brossa no podia veure ni en pintura, publica "80 sueños". En el somni 52 escriu:

"María del Carmen me arroja un saltamontes (el animal que más temo) a la cara."

Brossa i Cirlot, al meu parer dos autèntics mags que van expandir els límits de la poesia del s.XX, tenien ideologies polítiques diametralment oposades i no s'avenien per motius obvis. Es podria dir, en el sentit junguianà, que eren l'un l'ombra de l'altre i, malgrat això, tots dos publicaven a la mateixa revista, la llegendària Dau al Set.

El Saltamartí, d'alguna manera, és la síntesi brossiana del mite de l'etern retorn traslladat al context social. I també Cirlot, l'any 68, donarà forma a la seva personal visió d'aquest mite: Bronwyn, la dona que reneix eternament de les aigües, l'Ofèlia que s'ofega i ressuscita un cop rera un altre.

Alguns centenars de metres al nord-est del museu de zoologia, la Venus de la Font de la Cascada del parc no s'ha mogut ni un dit des que el poeta va somiar amb ella, transfigurada, la nit del 4 de juliol de 1971. El somni es va afegir, entre d'altres, als de "80 sueños", que va passar a ser "88 sueños". Al que fa 85 diu:

"Estoy en el espacio central del arco principal del monumento de la Cascada del Parque. Junto a mí está T. T. la abrazo intensamente, con ternura y afán de posesión espiritual. Sé que estamos rodeados de fósiles; no podría precisar si estamos en el interior (participando de él) de un gran fósil, o si hay muchos fósiles pequeños, que llenan todos los vacíos aunque son como transparentes, o si la totalidad del conjunto: Cascada del Parque, T. T. y yo somos un solo y único fósil."

1901. Sibèria. Morts de fred, un grup de científics peterburgesos encapçalats per Otto Herz traslladen en trineus les restes fòssils d'un mamut cap a Irkutsk, des d'on sortiran en tren cap a Sant Petersburg. 1906. Inspirat per aquelles restes, el geòleg Norbert Font encarrega a l'escultor Miquel Dalmau la maqueta d'un mamut que, l'any següent es convertiria en l'escultura de mida natural que ocupa avui un dels racons del parc, uns pocs metres al sud-est de la Font de la Cascada.

1882. Un jove arquitecte desconegut anomenat Antoni Gaudí, ultima els detalls del projecte hidràulic per la font del parc que s'inaugurarà el 1888. Va ser l'any de l'exposició universal, l'any que van estrenar-se també l'Umbracle, l'hivernacle i el Castell dels Tres Dragons. Mentre la Venus de la font sorgia, triomfant, sobre les aigües, una altra estàtua arribada al parc es protegia, cautelosament, sota elles. Originalment, el pedestal l'havia d'haver ocupat una alegoria del progrés, però finalment s'hi va instal·lar la Dama del Paraigua. En realitat, no du un paraigua sinó un antucà, del francès "en tout cas". Para la mà sota la pluja, amb posat despreocupat, mirant de calibrar la magnitud de la tempesta.

1970. Un Christopher Lee desprovist d'ullals i de capa vampírica es passeja entre les vitrines repletes d'animals dissecats del museu de zoologia del castell. Examina, atentament, la vida congelada en ampolles de formol. Es tracta del rodatge d'Umbracle, de Pere Portabella, amb guió co-escrit per Joan Brossa i música de Carles Santos. La dictadura encara "cuadecuqueja" i, en una de les seccions del film, s'escolta: "l'únic cinema d'un cert interès vinculat a la realitat i que permeti un mínim camp d'expressió als autors, està fora de la legalitat". Curiosament, l'Umbracle de la Ciutadella no apareix a la pel·lícula i, en canvi, sí ho fa a "Nocturno 29", una altra de les col·laboracions entre Portabella i Brossa. 1968. Lucia Bosé passeja entre les penombres tropicals de l'edifici dissenyat per Josep Fontserè. Algunes escenes més tard, en l'única seqüència en color del film, Lucia va a una botiga de teles i el sol·lícit dependent comença a desplegar sobre el taulell diferents banderes nacionals, entre elles l'espanyola, però també la suïssa, la portuguesa, l'anglesa, la francesa... Finalment Lucia marxa, indignada i insatisfeta per l'escassa qualitat dels teixits.

10 d'octubre de 2017. A una banda, l'Umbracle, els fòssils de la Venus de la font, els animals dissecats del castell, el mamut. A l'altra, els animals vius, però engabiats, del zoo, i la Dama del Paraigua. Al mig, el Parlament. Veig el ple a través d'internet. Em ve al cap una entrevista excel·lent que Manel Guerrero va fer-li a Brossa per la revista Lletre de Canvi en la que conversaven llargament de cinema. Em ve al cap la visita que vaig fer a la fundació per llegir els poemes, llavors inèdits, de "Fora de l'Umbracle." Em ve al cap la col·lecció d'espases que decorava el despatx de Ciriot i que, en la seva verticalitat metàl·lica, la seva ment associava a la reixa que envolta el parc de la Ciutadella i el separa del zoo. Em ve al cap el saltamartí de Brossa:

"El Saltamartí

Aquí el
títol del llibre s'aixeca
com un teló."

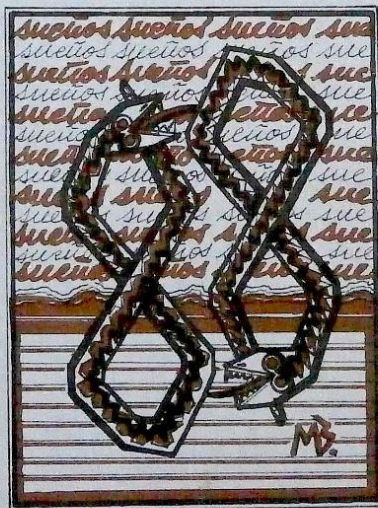
El teló s'ha aixecat i sembla que el joc va de símbols. Si és així, són tots aquests i no cap bandera els que vull tenir a prop.

JUAN-EDUARDO CIRLOT

88 SUEÑOS

MORENO - AVILA
EDITORES

